

بسم الله الرحمن الرحيم

یکپارچه سازی مدیریت مخاطرات و فرایند توسعه
(از سری کتب مسئولان و دست اندرکاران مدیریت مخاطرات)

مؤلف:

دکتر آسیایی آمادگی در برابر فجایع

مترجم:

دکتر حسین حاتمی نژاد (عضویت علمی، انستیتوت تهران)

محمد سینا شسوار

دکتر مصومه حاجی غلامی

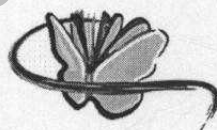
انتشارات پاپلی - نشر کتاب امید

عنوان و نام پدیدآور	یکپارچه سازی مدیریت مخاطرات و فرایند توسعه / مولف مرکز آسیایی آمادگی در برابر فاجای، مترجمان حسین حاتمی نژاد، محمدسینا شهنساری، معصومه حاجی غلامی.
مشخصات نشر	مشهد: پاپلی؛ کتاب امید، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۱۱۲ ص: جدول، نمودار.
فروست	سری کتب مسئولان و دست اندرکاران مدیریت مخاطرات.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۹۵۴۱۱-۳-۵
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
یادداشت	عنوان اصلی: Integrating disaster risk management into the development process, [2013]
موضوع	اورژانس - مدیریت - آسیا
موضوع	Emergency management -- Asia
موضوع	مدیریت ریسک - آسیا
موضوع	Risk management -- Asia
موضوع	بلاهای طبیعی - آسیا
موضوع	Natural disasters -- Asia
شناسه افزوده	حاتمی نژاد، سیدحسین، ۱۳۲۵ -، مترجم
شناسه افزوده	شهنساری، محمدسینا، ۱۳۶۶ -، مترجم
شناسه افزوده	حاجی غلامی، معصومه، مترجم
شناسه افزوده	مرکز آمادگی بلایا در آسیا
شناسه افزوده	Asian Disaster Preparedness Center
رده بندی کنگر	H۷۵۵۳
رده بندی دیویی	۶۵۸/۴۱۲
شماره کتابشناسی متر	۵۷۱۳۲۰

انتشارات کتاب امید

نشانی: مشهد، بلوار سجاد، پلاک ۹۲
تلفن: ۰۵۱-۳۷۶۸۲۳۲۶ و ۰۵۱-۶۴۰۰۰۰
مدیر: امید خدایی ۰۹۳۵۵۶۲۱۶۸۸
تلفن و دورنگار: ۳۷۶۲۱۶۵۸
E.Mail: khodayi.1987@yahoo.com

انتشارات پاپلی

صفحه آرای: محمد سعید نعیم آبادی
قطع: وزیری
تعداد صفحات: ۱۱۲ صفحه
شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۴۱۱-۳-۵
قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان
چاپ و صحافی: دقت مشهد

عنوان: یکپارچه سازی مدیریت مخاطرات
و فرایند توسعه
مولف: مرکز آسیایی آمادگی در برابر فجاج
مترجمان: دکتر حسین حاتمی نژاد
محمدسینا شهنساری
دکتر معصومه حاجی غلامی
ناشر: انتشارات پاپلی - کتاب امید
مدیر اجرایی: امید خدایی

فهرست مطالب

۷	سخن مترجمین.....
۹	فصل نخست: مقدمه.....
۱۰	۱-۱ درباره مجموعه کتب مدیریت مخاطرات.....
۱۱	۱-۱-۱ درباره این کتاب.....
۱۳	فصل دوم: دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات و فرایند توسعه.....
۱۴	۲-۱ ستانداران مدیریت مخاطرات.....
۱۶	۲-۲ شرکت دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات در توسعه.....
۲۲	۲-۳ فرایند توسعه عملی.....
۲۴	۲-۴ نتایج یکپارچه‌سازی مدیریت مخاطرات.....
۲۷	فصل سوم: یکپارچه‌سازی مدیریت مخاطرات در فرایند توسعه.....
۲۸	۳-۱ یکپارچه‌سازی مدیریت مخاطرات در سیاست‌گذاری عمومی.....
۲۸	۳-۱-۱ مرور کلی.....
۲۹	۳-۱-۲ اهداف دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات.....
۳۰	۳-۱-۳ مرحله آغازین.....
۴۲	۳-۲ یکپارچه‌سازی مدیریت مخاطرات در برنامه‌ریزی توسعه.....
۴۳	۳-۲-۱ مرور کلی.....
۴۵	۳-۲-۲ اهداف دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات.....
۴۵	۳-۲-۳ یکپارچه‌سازی مدیریت مخاطرات در برنامه‌های توسعه بلند مدت.....
۴۹	۳-۲-۴ مرحله آغازین.....
۵۰	۳-۲-۵ حمایت از اطلاعات مدیریت مخاطرات و الزامات شناخت.....

- ۳-۲-۶ مشارکت دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات در روند برنامه‌ریزی توسعه
۵۱.....
- ۳-۲-۷ پس از برنامه‌ریزی: معیارهای تأیید.....
۵۹.....
- ۳-۲-۸ مرحله‌ای فراتر.....
۶۱.....
- ۳-۳ یکپارچه‌سازی مدیریت مخاطرات در فرایندهای بودجه‌ریزی و تخصیص
منابع.....
۶۲.....
- ۳-۳-۱ مرور کلی.....
۶۳.....
- ۳-۳-۲ ماه آغازین.....
۶۴.....
- ۳-۳-۳ حمایت از اطلاعات مدیریت مخاطرات و الزامات شناخت.....
۶۶.....
- ۳-۳-۴ نهایی‌سازی و تصویب بودجه.....
۷۴.....
- ۳-۳-۵ مرحله‌ای فراتر.....
۷۸.....
- ۴-۳ یکپارچه‌سازی مدیریت مخاطرات در پروژه‌های توسعه.....
۸۲.....
- ۴-۳-۱ مرور کلی.....
۸۳.....
- ۴-۳-۲ اهداف دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات.....
۸۴.....
- ۴-۳-۳ مرحله آغازین.....
۸۵.....
- ۴-۳-۴ حمایت از اطلاعات مدیریت مخاطرات و الزامات شناخت.....
۸۶.....
- ۴-۳-۵ مشارکت دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات در مدیریت پروژه.....
۸۸.....
- ۴-۳-۶ اجرا.....
۱۰۱.....
- ۴-۳-۷ مرحله‌ای فراتر.....
۱۰۳.....
- فصل چهارم: نتیجه‌گیری.....
۱۰۴.....
- واژه‌نامه.....
۱۰۷.....
- REFERENCES.....
۱۱۱.....

قاب‌ها

- قاب ۱: دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات..... ۱۵
- قاب ۲: ارزیابی خطر..... ۱۹
- قاب ۳: مشارکت دست‌اندرکاران مدیریت خطر فاجعه در توسعه..... ۲۱
- قاب ۴: مثال‌هایی در عمل..... ۲۶
- قاب ۵: اولویت‌بندی بخش‌های آسیب‌پذیر در نائورو..... ۳۲
- قاب ۶: چک لیست ملاحظات مدیریت مخاطرات برای مؤلفه‌های سیاست..... ۳۷
- قاب ۷: جمع‌آوری اطلاعات در زمینه بازگشت مبلغ خالص سرمایه‌گذاری در تاب‌آوری..... ۷۰
- قاب ۸: ایجاد ردیف بودجه دولتی برای کاهش خطر فاجعه..... ۷۲
- قاب ۹: اهداف برنامه‌های عمومی در زمینه کاهش احتمال خطر فاجعه؛ جوانب مثبت و منفی..... ۷۶
- قاب ۱۰: اولویت‌بندی پروژه‌ها: نمونه‌ای از هند..... ۹۰
- قاب ۱۱: ملاحظات مدیریت احتمال خطر فاجعه برای یکپارچه‌سازی در انواع مختلف ابزارهای ارزیابی پروژه..... ۹۲
- قاب ۱۲: یکپارچه‌سازی مدیریت احتمال خطر فاجعه در پروژه‌های توسعه در پاکستان..... ۹۳
- قاب ۱۳: یکپارچه‌سازی مدیریت مخاطر در به‌رژهای مسکن در هند..... ۱۰۰
- قاب ۱۴: در نظر گرفتن مدیریت مخاطرات در برنامه‌های ارزیابی پروژه..... ۱۰۲

اشکال

- شکل ۱: فرایند مدیریت خطر فاجعه..... ۱۸
- شکل ۲: مشارکت دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات در فرایند توسعه..... ۲۵
- شکل ۳: مشارکت دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات در سیاست‌گذاری..... ۲۹
- شکل ۴: مشارکت دست‌اندرکاران مدیریت خطر فاجعه در برنامه‌ریزی توسعه..... ۴۸
- شکل ۵: مشارکت دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات در فرایند بودجه‌ریزی..... ۶۴
- شکل ۶: لایه‌بندی احتمال خطر و کاربرد ابزارهای مالی..... ۸۱
- شکل ۷: مشارکت دست‌اندرکاران مدیریت خطر فاجعه در یکپارچه‌سازی مدیریت احتمال خطر فاجعه در مدیریت پروژه توسعه..... ۸۴

سخن مترجمین

به طور کلی، "خطر" به عنوان انتظار ضرر و زیان (مرگ، صدمات، اموال، و غیره) تعریف می شود که از یک حادثه ناشی شده است. در تعریفی دیگر خطر، احتمال از دست دادن است و این بستگی به سه عنصر میزان خطر، آسیب پذیری و قرار گرفتن در معرض خطر دارد. هر یک از این سه عنصر در افزایش و یا کاهش خطر نقش مستقیم دارند. خطر مفهومی کاملاً نامحسوس است، اما به وسیله اکثر مردم به طور مستقیم درک می شود. به عبارت دیگر خطر یک مفهوم مورد استفاده برای توصیف احتمال یک نتیجه، ناشی از مجرعه از شرایط است. شاید بتوان مدیریت خطر فاجعه را به عنوان ترکیبی از علم قدیم دانش فنی و یک روش مناسب برای تصمیم گیری در نظر گرفت.

مخاطرات طبیعی از مهم ترین عوامل انهدام سکونتگاه های انسانی شناخته شده اند. این مخاطرات با اغلب سوا تأثیرات مخربی بر سکونتگاه های انسانی باقی گذارده و تلفات سنگینی بر ساکنان آن ها وارد ساخته، ساختمان ها و زیرساخت های این گونه مناطق را نابود کرده و عوارض اقتصادی و اجتماعی پر دامنه ای بر جوامع بشری و کشورهای جهان تحمیل کرده اند. بیشتر کشورهای جهان، در معرض مخاطره های طبیعی قرار دارند. این فجایع در کشورهای صنعتی و پیشرفته نظیر آمریکا و ژاپن که امکان بروز سیل و زلزله در آن ها فراوان است تا کشورهای جهان سوم نظیر ایران که بلایای طبیعی فراوانی آن را تهدید می کند، عاملی تأثیرگذار می باشند. داده های جهانی نشان دهنده این واقعیت است که طی دو دهه اخیر، سوانح طبیعی با تکرار زیادی نسبت به گذشته به وقوع پیوسته و اثرات مخرب زیادی به همراه داشته است. این سوانح یکی از مشکلات اساسی در بیشتر شهرهای جهان به حساب می آید. این قبیل حوادث طبیعی که منجر به بروز وضعیت بحرانی در جامعه می شوند، حداقل به طور بالقوه و اغلب خطرناک، پیرانه و کشنده هستند. کتاب حاضر از مجموعه کتب درباره مسئولان و دست اندر داران مدیریت مخاطرات و همچنین چگونگی امکان مشارکت آن ها در فرایندهای انتخاب سیاست هایی است که به منظور تقویت تاب آوری در برابر فاجعه و توسعه پایدار و همه جانبه در سراسر منطقه آسیا و اقیانوسیه اتخاذ می شود. این کتاب ارائه دهنده راهکارهایی برای دست اندر کاران مدیریت احتمال خطر فاجعه جهت یکپارچه سازی شیوه های مدیریت خطر در فرایند توسعه فراهم می نماید.

فصل نخست کتاب پیش رو بیشتر به ارائه مباحثی پیرامون مطالب ذکر شده در این کتاب و همچنین کاربرد آن برای برنامه ریزان می پردازد. فصل دوم، به بررسی نقش

دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات و تأثیر وی بر کاهش احتمال خطر فاجعه می‌پردازد. در این فصل به ارائه راهکارهای مشارکت دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات در فرایند توسعه پرداخته می‌شود. دست‌اندرکاران مدیریت مخاطرات در فرایند توسعه در پنج زمینه دیدگاه، ابزارها، مهارت‌ها، تجربه و دانش و رویکرد، نقش پر رنگی دارند. در ادامه مباحث این فصل، فرایند توسعه عمومی و ابزارهای عمومی توسعه پرداخته می‌شود. این ابزارها عبارتند از سیاست‌گذاری عمومی، برنامه‌های توسعه بلند مدت، بودجه‌ریزی و تخصیص منابع و پروژه‌های توسعه. فصل دوم با ارائه نتایج یکپارچه‌سازی مدیریت مخاطرات در فرایند توسعه با آن می‌پذیرد.

فصل سوم به عنوان طولانی‌ترین و مهم‌ترین فصل کتاب به بررسی شیوه‌های یکپارچه‌سازی مدیریت مخاطرات در فرایند توسعه در هر کدام از چهار ابزار مذکور در فرایند توسعه عمومی (سیاست‌گذاری عمومی، برنامه‌های توسعه بلند مدت، بودجه‌ریزی و تخصیص منابع و پروژه‌های توسعه) می‌پردازد. برای توضیح چگونگی یکپارچه‌سازی مدیریت خطر فاجعه، در مدیریت شهری در هر کدام از زمینه‌های مذکور از نموداری چند مرحله‌ای استفاده گردید که نقش مسئول مدیریت احتمال خطر فاجعه در هر کدام از این مراحل و نتایج یکپارچه‌سازی این موضوع در فرایند توسعه تعیین شده است. فصل پایانی کتاب نیز نتیجه‌گیری کلی از مباحث مطرح شده و تأکیدی دوباره بر اهمیت مدیریت خطر فاجعه و به‌ویژه اهمیت یکپارچه‌سازی آن در فرایند توسعه است. به عبارت دیگر این فصل به ارائه پیام‌های کلیدی و نکات کاربردی برداشت شده از فصول پیشین می‌پردازد. در پایان نیز واژه‌نامه‌ای پیوست گردیده که برای فهم بهتر خوانندگان، در آن تمامی کلمات مهم و پایه‌ای به کار رفته در کتاب از نظر مترادف‌های بین‌المللی مسئول در آن زمینه، تعریف شده‌اند. امید است که خوانندگان، با مطالعه این کتاب نقشی سودمند در ایمن‌سازی فرایند توسعه داشته باشند.

دکتر حسین حاتمی نژاد

محمد سینا شهسواری

دکتر معصومه حاجی‌غلامی

بهار ۱۳۹۸